

Birlikte çalışmaktan "birlikte çalışabilirlik" sağlanır mı?

İlker Köse

1977 yılı Nevşehir doğumlu. İstanbul Üniversitesi Elektronik Mühendisliğinden 1999 yılında mezun oldu. Yüksek lisansını, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü'nde Bilgisayar Mühendisliği bölümünde 2003 yılında tamamladı. Halen aynı enstitüde doktora eğitimi devam etmektedir. Uzmanlık alanları arasında, kullanıcı arayüz tasarımı, yazılım metodolojileri ve yapay sinir ağları sayılabilir. 1999-2004 yılları arasında İstanbul Büyükşehir Belediyesi Ulaşım A.Ş.'de değişik görevlerde bulundu, son olarak Bilgi İşlem Şefliği yaptı. 2003 yılından itibaren Sağlık Bakanlığı'nın bilişim projelerinde danışman ve koordinatör olarak çalışmaktadır. Üzerinde çalıştığı başlıca projeler, Aile Hekimliği Bilgi Sistemi ve Ulusal Sağlık Bilgi Sistemi'dir.

Sadece ülkemizde değil, şu sıralar pek çok ülkede, eğitim, sağlık ve adalet konularındaki iyileştirmeler, hükümetlerin en önemli vaatleri ve hedefleri arasında yer alıyor. Bunu başarmak ve modern dünyada rekabetçi bir aktör olmak için de elbette, bilişim ve haberleşme teknolojilerini verimli şekilde kullanmaya çalışıyorlar. Özellikle sağlık alanında neler yapılıyor diye etrafımıza baktığımızda, başta Kanada, Avustralya, Malezya gibi gelişmiş pek çok ülkenin ve daha yakınımızda bulunan Avrupa Birliği ülkelerinin, bölgesel ve ulusal pek çok başarılı proje gerçekleştirdiklerini görüyoruz. Tabii, başarılı gelişmelerin yanı sıra, felaket ve yıkımla sonuçlanan projeler de yok değil; ancak bunları, önde gitmenin ve keşfetmenin göze alınabilir bedeli olarak değerlendirmek yerinde olur.

Biz de ülke olarak, genelde tüm e-sağlık çalışmalarını, özelde de Avrupa Birliği ülkelerindeki gelişmeleri yakından takip ediyor, hatta şimdiden Avrupa Birliği ile entegrasyon için hazırlık anlamında, Avrupa ülkelerinin yürüttükleri çalışma grupları ve konferanslara katılarak eşgüdümü sağlamaya gayret ediyoruz. Bu konuda Sağlık Bakanlığı'nın kayda değer gayretleri olduğu görülüyor. Öyle ki, Avrupa Birliği ülkelerinin e-Sağlık alanında bu yılki ana teması "Birlikte Çalışabilirlik" (Interoperability), Sağlık Bakanlığı'nın 3-5 Kasım 2006 tarihleri arasında İzmir'de düzenlediği

I. Ulusal Sağlık Bilişimi Kongresi'nin de ana konusu olarak seçildi. Kongre'de, yerli ve yabancı pek çok uzman, Türkiye'de ve dünyada halen devam etmekte olan e-Sağlık çalışmaları hakkında bilgi verdi. Verilen bilgiler ışığında, Sağlıkta Dönüşüm Programı'nın en önemli bileşenlerinden biri olan Ulusal Sağlık Bilgi Sistemi kapsamında gelinen nokta gerçekten ümit vericiydi. Katılımın ve ilginin oldukça yüksek olması da, sektörün bu tür organizasyonlara oldukça aç olduğunu gösteriyordu.

Diğer taraftan, yine "birlikte çalışabilirlik" ana konusu ile bir başka kongre, Tıp Bilişimi Derneği'nin organizasyonunda 16-19 Kasım 2006 tarihlerinde Antalya'da gerçekleşti. Burada da, çok sayıda çalıştay, bildiri ve paneller, birlikte çalışabilirlik konusunda ortak akıl oluşturmaya çalışıldı.

Aynı ana temanın her iki kongrede de işlenmesi ve yakın tarihlerde gerçekleşmiş olmalarına rağmen her ikisinin de yoğun ilgi görmesi oldukça sevindiricidir.

Ancak, her iki kongreye de ana konu olan "birlikte çalışabilirlik" kavramı, daha çok e-Sağlık sistemlerinin sintaktik ve semantik olarak anlaşılabilirliği anlamında kullanılıyor olsa da, bu anlamı uygulamaya geçirebilmek için, sektördeki tüm aktörlerin önce kendi aralarında "birlikte çalışabilirliği" hayata geçirebilmelidirler diye düşünüyorum. Bu nedenle, iki ayrı organizasyona da ilham kaynağı olan bu kavram, bendenizde uzun za-

mandır gözlemlediğim bir konuya dikkat çekme arzusu oluşturdu.

Devletin tüm sektörlerde temel belirleyici olduğu günümüz Türkiye'sinde sağlık bilişimi konusunda güncel bir tartışma (kafa karışıklığı da denebilir) söz konusu ve sanıyorum bu, belki istemeden ve planlanmadan bu yılki organizasyonlarda da kendisini gösterdi. Bu karmaşa, basitçe "Türkiye'de e-Sağlık'ın nasıl yapılması gerektiği ve bu konuda ilk adımları kimin atması gerektiği hakkındadır" diyebiliriz. Aslında konunun ilk kısmı nispeten kolay. Çünkü dünyada bu alanda yapılmış başarılı/başarısız projeler, bize ne yapacağımız ve ne yapmayacağımız konusunda yeteri kadar fikir veriyor. O yüzden e-Sağlık ile ilgili hemen herkesin bu konuda söyleyecek birkaç sözü vardır. Geriye, yapılması gerekenler hakkında kimin yol/yön gösterici olacağı konusu kalıyor. İşte tartışma da tam burada başlıyor. Aslında buradaki kafa karışıklığı bir an evvel çözümlense, büyük atımlar yapmamız ve daha rekabetçi bir ülke olmamız için hiçbir engel yok diyebiliriz. O halde bu kafa karışıklığına odaklanıp çözüm önerileri üretmeye çalışalım.

Karmaşanın tarafları

Sağlık sektöründeki tüm aktörler bu meselelerin bir tarafı konumunda aslında; ama başlıcaları, devlet, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör. Şimdi elimizdeki malzemeye bakalım ve bir değerlendirme yapalım.

Devlet, adından olsa gerek, alışılmış "devlet-çi" tavrını devam ettirme eğiliminde ve sorunlara amatör ruhla, adım adım ve basit mantıklarla çözüm üretmek yerine, kontrolcü, masanın baş köşesinde oturan, yaptığından ve dediğinden kolay dönemeyen, biraz da hantal bir görünüm arz ediyor. Vizyon, irade ve gayret tam not olsa da, diyalog, yuvarlak masa anlayışı ve hep ileriye bakma konularında biraz daha gayret gerekli.

Diğer taraftan sivil toplum kuruluşları, devlet gibi yasama/yürütme güçleri olmasa da, sahip oldukları potansiyeli, vizyon üretme ve alternatifler oluşturmak için yeterince kullanmamakta, hatta kimi zaman maalesef hükümetlerin devlet adına yaptıkları başarılı çalışmalarını, ideolojik farklılıklara kurban edebilmekteler. Aslında buralar, çözüm üretmek için en güzel buluşma noktalarıdır. Herkesin hiçbir kaygı ve endişeye düşmeden, doğru bildiğini ortaya koyabileceği belkide yegâne yerler sivil toplum kuruluşlarıdır.

Özel sektöre gelince. Onlar, özellikle en büyük müşterileri kamu kurumları olan firmalar, aslında sektör içinde olmaları ve kamudan kaynaklandığını düşündükleri reel sorunlarla doğrudan yüzleşmeleri nedeniyle en kolay kendilerinin çözebilecekleri sorunları, sadece "dile getirip", "gerekli mercilere (kamu kurumlarına) iletip", gereğinin yapılmasını bekliyorlar. Halbuki, birkaç firma bir araya gelip, mevzuat çerçevesine de sadık kalarak bu sorunlara sektörel ortak akıl çerçevesinde çözüm üretseler ve en azından sektör için "de facto" standartlar belirleyerek, "bundan sonra, daha iyisini bulana kadar biz bu standartlarla devam edeceğiz" diyebilseler, "kamu"dan çözmesini bekledikleri sorunları çok daha kolay ortadan kaldırlabileceklerdir. Nitekim, dünyadaki pek çok standart, özel sektörün kaynak ayırması ve bu şekilde işbirliği ile geliştirilmeye başlanmıştır. Ancak, sektörel standartlar, beraberinde daha şeffaf ve zorlayıcı bir rekabeti getirdiğinden, şimdilik herkes (en azından sektörün büyük temsilcileri) kendi tasındaki çorba ile yetinip, elimdekenden olurum korkusu ile ziyafetten mahrum kalmayı yeğliyorlar.

Bu arada zaman ilerliyor. Herkes kendince "gereğini yaptığını" ve "çözüm için adım attığını" düşünüyor; ama aslında sadece karanlıkta birbirimize göz kırıyoruz. Ortada hiçbir taraf mutlak suçlu/kabahatli veya kötü niyetli olmadığından, garip bir "görevini yerine getimsizlik" havası herkesin yüzünden okunuyor. Bununla birlikte herkes kendi tamını gö-

rüp değerinin yarımı ile meşgul oluyor. Bir süre sonra, değerinin kusuru, kendi faziletimiz sayılmaya başlanıyor ve sonunda, aslı esas çok basit olan bir mesele kişisel ve kurumsal kaptırlara kurban ediliyor. Pekki, olan kime oluyor? Olan takıma oluyor, çünkü ha bire gol yiyoruz, geride kalıyoruz, mağlup oluyoruz.

Çözüm takım oyunu

Bu arada yazının başından beri, onun bunun eksikliği ile ve yapılan yanlışlıkların tespitleri ile uğraştık. Kimi zaman tespitlerimiz biraz acı (belki de kimilerine göre yanlış) olsa da, niyetimiz yargılamak değil, belki hepimizin öz değerlendirmemizi daha iyi yapabilmemize vesile olmak. Aksi halde, bizler de her karmaşanın vazgeçilmez pasif aktörleri olan "çözüm üretmeden dışarıdan gazel okuyanlar" sınıfına girmiş oluruz ki, bu en son isteyeceğimiz şeydir.

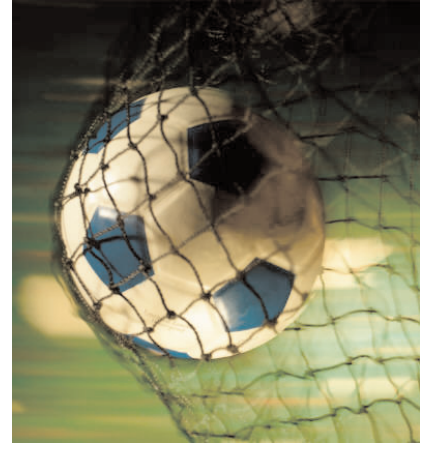
O halde, Türkiye'de dünyadaki başarılı örnekleriyle rekabet edecek, insanımızın yüzünü güldürecek bir e-Sağlık çalışması için, acizane bir "birlikte çalışma" modeli önermeliyiz.

Dediğimiz gibi, karmaşanın ilk kısmı, yani neler yapılması gerektiği, nasıl, hangi sırayla ve hangi standartlara göre yapılacağı konusunda üç aşağı beş yukarı bir mutabakat vardır. Geriye, bunları, birbirimizi beklemeden, ama belki bir organizasyon içerisinde seri ve paralel nizamda yerine getirmeye başlamak kalıyor. Elimizdeki imkanları doğru kullanalım yeter.

Bu arada, yapılan işlerin tekrar yapılmaması, çözülen bir sorunun yeniden çözülmemesi için de ortak akıl ve eşgüdüm sağlayacak mekanizmaları güçlendirmek lazım. Bütün bunlar için, herkese iş ve görev düşüyor.

Çözüm iyi bir takım oyunu... Kimi zaman kendisi de oyuna katılsa da, Devlet, esas itibarıyla takımın teknik direktörü konumunda olmalıdır. Sahaya sadece idmanlarda çıkmalı, oyunda yer almamalıdır. O yüzden devlet, yakın-orta-uzun vadeli hedefleri ile ilgili daha paylaşımcı, teknik ve taktik açıdan daha çok yön gösterici ve sektörün sorunlarını daha yakından dinleyici olabilir.

Sivil toplum kuruluşları, sahip oldukları platformları, sektörle ilgili en önemli buluşma noktası haline getirecek sinerjiyi oluşturmaya çalışmalı, e-Sağlık alanında dünyada olup bitenleri ve standartları yaygın hale getirmek için daha çok gayret etmelidir. Hatta öyle ki,

Özel sektör ise, doğrudan sahada top koşturan, terleyen oyuncular. Bu oyuncular, elbette teknik taktik bilgisi hocalarından beklerler; ama pası da onun atmasını beklerlerse oyun kilitlenir. Sektör, birbiri ile rakip olduğunu düşünerek kendi kalesine gol atmaktan vazgeçer, sadece daha iyi bir oyuncu olmak için birbiri ile rekabet etmeye çalışırsa, oyunun ve oyuncuların kalitesi artacaktır.

taktik kararların alınmasında önemli bir rol oynayabilmelidir. Bugün dünyada bırakın sadece e-Sağlık alanını, hemen her alanda sivil toplum kuruluşlarının sektörlerle dair tuttukları nabız, karar vericiler için en önemli göstergelerden biri haline gelmiştir.

Özel sektör ise, doğrudan sahada top koşturan, terleyen oyuncular. Bu oyuncular, elbette teknik taktik bilgisi hocalarından beklerler; ama pası da onun atmasını beklerlerse oyun kilitlenir. Sektör, birbiri ile rakip olduğunu düşünerek kendi kalesine gol atmaktan vazgeçer, sadece daha iyi bir oyuncu olmak için birbiri ile rekabet etmeye çalışırsa, oyunun ve oyuncuların kalitesi artacaktır.

Sonuçta, sektördeki bütün aktörlere lazım olan "takım ruhu"dur. Takım ruhu ile oynanan oyunda, herkes kendine düşen görevi en iyi şekilde idrak eder ve yerine getirir. Başkasının bir eksikliği olursa bunu derhal telafi etmeye, kaybedildikten sonra yeniden kazanmaya çalışır. Bütün bunları yaparken hiçbir zaman oyun disiplininin uzaklaşmaz ve ferdi oyuna kaçmaz. Başansından dolayı kendisi alkışlansa da takımının formasını öper, başarıyı arkadaşları ile kutlar.

İşte e-Sağlık'ta başarının ve galibiyetin formülü budur. Önümüzdeki yıllarda, "birlikte çalışabilirlik" konusunda tüm aktörlerle daha çok birlikte çalışabilmek temenisıyla...